

Doe mee met Imani

Docentenhandleiding, project voor groep 3/4 (CMK) in Waddinxveen

Met dank aan

**FONDS VOOR
CULTUUR
PARTICIPATIE**

Inhoudsopgave:

Colofon	3
Inleiding	4
Doelstelling en doelgroep	4
De kerndoelen	4
Bronvermelding	5
Opbouw van de lessenreeks	5
Opzet project & tijdsinvestering	6
De leskoffer	6
De lessen	6/7
Meer lessuggesties	8
Les 1: Wie is Imani?	9
Werkblad les 1	12
Les 2: Hoe komt ons pakje in Gouda?	13
Werkblad les 2	15/16
Les 3: Speel mee met Imani	17
Muziekles	
Les 4: Ontwerp je eigen postzegel	24
Les beeldend	

Colofon

Het format van dit project is ontwikkeld voor Stichting Vonk, Waddinxveen door Annemieke Volmer en Ina Verkaik met behulp van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit van het Fonds voor Cultuurparticipatie.

- De foto's zijn beschikbaar gesteld door: Historisch Genootschap Waddinxveen, Streekarchief Midden-Holland, Kees Verlooi & Jan Versluis.
- Vormgeving: Marloes Scholte.
- Opname 'Grote klokken zeggen' – Natalie Merfort

Disclaimer

De makers van deze website hebben gebruik gemaakt van rechtenvrij beeldmateriaal, of hebben rechthebbenden om toestemming gevraagd en waar bekend de bron vermeld. Bent u van mening dat u de rechthebbende bent van een of meer beelden in dit lesmateriaal, neem dan contact op met Stichting Vonk, info@stichtingvonk.nl

Inleiding

Doelstelling en doelgroep

Het project 'Doe mee met Imani' is bestemd voor leerlingen van groep 3/4. Ze krijgen een beeld van de verschillen tussen toen en nu. Met behulp van postbode Imani en haar vader ontdekken de kinderen verschillen tussen toen en nu in vervoer, gebruiksvoorwerpen en hun eigen woonplaats. Thema's die aan bod komen zijn: kleding, vervoer en Waddinxveen. Het project kan lesstofvervangend ingezet worden.

De leerdoelen van het project 'Doe met met Imani' voor groep 3/4 zijn:

- leren wat 'vroeger' is;
- kennis opdoen over het leven van toen;
- leren over de vervoersmogelijkheden van toen en nu;
- kennis maken met erfgoed in de eigen woonplaats;
- kennis maken met ritmes in muziek en het noteren daarvan;
- kennis maken met en herkennen van beeldelementen vorm, lijn en kleur in een postzegel;
- toepassen van beeldelementen vorm, lijn en kleur in een eigen ontwerp.

De volgende vaardigheden worden daarbij geoefend:

- zich inleven in een andere tijd;
- onderzoekend leren aan de hand van authentieke bronnen;
- kritisch kijken;
- taalvaardigheden;
- muziek zingen, luisteren, noteren en uitvoeren;
- opgedane kennis actief toepassen;
- oefenen fijne motoriek;
- tekenen van (basis) vormen;
- toepassen van kleur.

De kerndoelen

Kerndoel 56: de leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

De verschillende onderwerpen komen aan de orde zoals:

1. Objecten uit het verleden: oude kunst en (gebruiks)voorwerpen, gebouwen, het dagelijkse leven, verschillende historische bronnen, oude afbeeldingen en foto's, verschillen en overeenkomsten tussen heden en verleden (wat nemen we mee, wat niet?).
2. Rituelen en gebruiken: gewoonten en gebruiken bijv. bij feesten, eetcultuur.
3. Verhalen: historische verhalen, verhalen bij voorwerpen.
4. Kunstzinnige disciplines: beeld- en muziekcultuur van kinderen, stijlkenmerken, componeren, inspiratiebronnen en creatief proces.

En ook kerndoelen uit rekenen, taal, geschiedenis, aardrijkskunde, muziek en beeldend komen aan bod.

Kerndoel 50:

De leerlingen leren omgaan met kaart en atlas, beheersen de basistopografie van Nederland, Europa en de rest van de wereld en ontwikkelen een eigentijds geografisch wereldbeeld.

- De kinderen leren omgaan met de metal map van hun eigen regio.

Bronvermelding

Portret van Joseph Roulin – schilderij van Vincent van Gogh

Trekschuit – schilderij van Carl Christiaan Fuchs (Rijksmuseum)

Diligence – I. de Haan (Rijksmuseum)

Jaagpad Waddingsveen – A.J. Herfst

Opbouw van de lessenreeks:

Nieuwsgierig maken

Om de kinderen nieuwsgierig te maken begint de lessenreeks met een koffer in de klas. Imani vertelt wie zij is en wat er met de koffer aan de hand is.

Imani

Imani vertelt over haar werk als postbode en over haar vader en neemt de kinderen zo mee naar het verleden van Waddinxveen. Het brengt de geschiedenis tot leven zodat de kinderen met andere ogen naar hun omgeving kijken.

In de eerste les maken de leerlingen kennis met Imani en haar vader. Op deze manier ontdekken de kinderen verschillen in het leven toen en nu.

In de tweede les leren de kinderen de kinderen over het vervoer toen en nu. Hoe komt ons pakje nu in Gouda en hoe waren de mogelijkheden vroeger?

In les drie leren de kinderen ritmes spelen en noteren a.d.h.v. het liedje 'Grote klokken zeggen bimbam'.

In de vierde les ontwerpen de kinderen hun eigen postzegel.

De lessen beeldend en muziek zijn zo gemaakt dat de leerlingen procesgericht kunnen werken waarin de volgende stappen te herkennen zijn: brainstormen, nieuwsgierig maken, ontdekken en 'laten inspireren uit de wereld'.

Opzet project & tijdsinvestering

De PowerPoint is direct op het digibord in de klas te gebruiken. In het bijbehorende boekje staan de voor te lezen teksten en eventuele extra toelichting. De verwijzingen naar de begeleidende teksten zijn in de PowerPoint aangegeven met een pictogram van een klein boekje zodat de leerkracht direct ziet wanneer die te gebruiken . De PowerPoint is dus leidend.

Moet er in een dia doorgeklikt worden, wordt dit aangegeven door een muis . Als teksten met blauw aangegeven worden is Imani aan het woord. Ze zijn om voor te lezen of in eigen woorden te vertellen.

Voor CmK-scholen is er een uitgebreider boekje beschikbaar i.v.m. de lessen beeldend en muziek. Dit boekje ontvangen zij tijdens de bijbehorende training.

De leskoffer

In de leskoffer vind je voorwerpen die je nodig hebt bij het project. Dit zijn 2 strijkbouten (van toen en nu), oude bakelieten LP, 10 gelamineerde afbeeldingen, 2 platgereden doosjes en 2 hele (waarvan 1 platgevouwen). Ook vind je hier de werkbladen om te kopiëren. Dit materiaal is met zorg samengesteld en wordt door verschillende scholen na elkaar gebruikt. Ga er dus voorzichtig mee om. Mochten er voorwerpen ontbreken of beschadigd zijn, meld dit dan bij teruggave. In de koffer zit een materiaallijst ter controle. De leskoffer is af te halen bij Stichting Vonk.

De totale tijdsinvestering bedraagt ongeveer 3.15 uur.

De lessen

Les 1: Wie is Imani?

Activiteit: Introductie luisteren, klassikaal.
Doel: Introductie van het hoofdthema van het project, het leven van Imani en haar vader (nu en toen). De voorkennis van de kinderen activeren.
Leren goed te kijken naar voorwerpen en beeldmateriaal en daar conclusies uit te trekken (bronnenonderzoek).
Vergelijken van oude en nieuwe materialen.
Duur: 30 minuten

Les 2: Hoe komt ons pakje in Gouda?

Activiteit: Verschillende mogelijkheden van vervoer van toen en nu onderzoeken en vergelijken.
Doel: De kinderen leren over vervoer toen en nu. Zij leren omgaan met de kaart van hun eigen regio. Ze ontdekken de mogelijkheden om op een kaart de (water)weg aan te geven m.b.v. kleuren.
Duur: 45 minuten

Les 3: Maak muziek met Imani

Muziekles

Activiteit: Leerlingen leren het liedje 'Grote klokken zeggen' zingen en spelen mee met bodysounds en instrumenten. Door goed te luisteren onderzoeken zij het verschil tussen korte en lange geluiden. Ook leren zij hoe je verschillende geluiden kan noteren mbv pictogrammen, maar dat je ook korte en lange geluiden kan noteren. Tot slot bedenken ze zelf een stukje muziek, noteren dat en voeren het uit.

Doel: Korte en lange geluiden herkennen en grafisch vastleggen

Duur: 45 minuten

Vorbereiding: De leerkracht zelf kan het liedje goed zingen (oefen met het geluidsfragment bij de 1^e dia van de les)

Les 4: Ontwerp je eigen postzegel

Les beeldend

Activiteit: Leerlingen onderzoeken het formaat van een postzegel. Daarnaast onderzoeken ze de afbeelding op een postzegel van vroeger en van nu. Waaruit is de afbeelding opgebouwd in vorm, lijn en kleur? Wat betekent de afbeelding? Wat maakt dit een postzegel? Vervolgens gaan de leerlingen zelf op onderzoek naar herkenbare bouwwerken, belangrijke personen, sport en cultuur uit Waddinxveen. Sommige zaken worden opgezocht op internet en met elkaar besproken in de klas. Naar aanleiding van dit gesprek gaan leerlingen een ontwerp maken voor een postzegel op A5 formaat. De postzegel wordt geschetst met potlood en uitgewerkt met kleurpotlood. De laatste 10 minuten worden de ontwerpen klassikaal besproken. (het is mogelijk om de postzegels te fotograferen en klein uit te printen (postzegelformaat) om te ervaren wat maat doet met je ontwerp).

Doel:

- onderzoekend leren aan de hand van authentieke bronnen;
- kritisch kijken;
- opgedane kennis actief toepassen;
- oefenen fijne motoriek.
- tekenen van (basis) vormen
- toepassen van kleur

Duur: 70 minuten waarvan 15 minuten onderzoek, en 45 minuten schetsontwerp en uitwerking postzegel in kleur en 10 minuten bespreken van ontwerpen.

Materiaal: A5 tekenpapier (half A4), hb potlood, kleurpotloden

Meer lessuggesties

Maak jullie eigen museum

Vraag de leerlingen of ze een oud voorwerp van hun opa of oma mee nemen naar school. Laat ze alvast over de vragen hieronder nadenken, zodat ze er iets in de klas over kunnen vertellen.

Vragen:

- Wat is het?
- Wordt het nog steeds gebruikt?
- Wie heeft het gebruikt?
- Waar is het voor gebruikt?
- Wanneer is het gebruikt?
- Wat gebruik je nu om hetzelfde te doen?
- Werkt het nog?
- Is het veranderd?
- Waar is het van gemaakt?
- Hoe ruikt het?
- Maakt het geluid?
- Is het versierd?

Les 1: Wie is Imani?

Dia: Een koffer in de klas?

Imani vertelt: Hoi! Ik ben Imani en die koffer is van mij. Straks vertel ik jullie waarom ik de koffer heb gebracht, maar eerst iets over mijzelf. Ik ben postbode, hier bij jullie in Waddinxveen.

Misschien breng ik wel eens een brief of kaartje bij jou thuis!

Heb je me wel eens gezien?

Of heb je wel eens een kaart voor je verjaardag gekregen? Dan heb ik die gebracht.

Ga verder met de PowerPoint.

Dia: Toen en nu

1

Imani vertelt: Vroeger zag een postbode er dus anders uit dan nu.

Weten jullie wat vroeger betekent?

Weet je iets van vroeger? (bijv. geboorte broertje/zusje of weten dat je lang geleden zelf geboren bent)

En weet je iets van nog langer geleden? (weten dat je ouders/opa en oma lang geleden geboren zijn of dat zij ook klein geweest zijn, andere gebeurtenissen)

Wat is er anders tussen vroeger en nu? (computers, auto's, maar ook bijv. kleding, boodschappen doen)

Imani: Mijn vader zag er niet alleen anders uit, maar het werk van een postbode was ook anders dan nu. Bedenk samen wat er veranderd is.

Hoe oud denken de kinderen dat de vader nu is?

2

Toen	Nu
Veel brieven. Alles ging per post.	Weinig brieven. Veel post gaat nu per email. Dus door de uitvinding van de computer is er veel veranderd.
Soms pakjes. Dit was een uitzondering. Als je iets nodig had, ging je naar de winkel.	Veel pakjes. Zoveel dat ze apart met de auto gebracht worden (online winkelen, dus ook weer door de computer).
Uniform: de postbode droeg een donkerblauw uniform met pet. Het leek op een kostuum/pak (strak, ongemakkelijk).	Uniform: de postbode van nu ziet er vrolijker uit: oranje met blauw. Ook is de kleding van nu sportiever en makkelijker te dragen. En kunnen de postbodes zelf kiezen welk shirt/jas/broek (lang, kort) ze willen dragen.
Mannen waren postbode.	Nu zijn ook veel vrouwen postbode.

Dia: Welke verschillen zie je?

Postbodes in verschillende tijden.

De meest linkse afbeelding is de oudste. Het is een schilderij van postbode Roulin, gemaakt door Vincent van Gogh. Hij schilderde dit schilderij in 1888. Dit om te laten zien dat het uniform van de postbode lang ongeveer hetzelfde gebleven is. Wel is het leuk om de kinderen de verschillen te laten zoeken (versierde mouwen, dubbele rij knopen en op zijn pet staat 'postes' (verkeerd gespeld of was het een Franse postbode??)

De vader van Imani heeft een uniform aan. Imani zelf heeft een spijkerbroek aan met alleen een shirt en jas van de post.

Dia: Wie kent de Dorpsstraat?

Imani vertelt: Wie van jullie kent de Dorpsstraat? Mijn vader kwam daar vaak. Dan bracht hij de post naar het café. En dan nam hij gelijk een glaasje drinken. Ik vond nog een oude foto van het café. Zie je het? Het heeft een balkonnetje en de gordijnen zijn dicht (het hoekhuis). Kan je zien dat het een oude foto is? Waar zie je dat aan? (oude auto's, oude uithangborden, zwart/wit foto)

Als ik nu brieven rondbreng in de Dorpsstraat, ziet het er heel anders uit. Zie je het café?

Zijn er dingen veranderd? (het café is een kapperszaak geworden, het balkonnetje is weg, moderne auto's, geen aparte stoep, bankje op straat)

En wat is hetzelfde gebleven? (vergelijk de gevels (links lijkt er wel een pand verdwenen te zijn), de gevel van het café ziet er globaal nog hetzelfde uit, zeker het kleine ovale raampje boven). Zoek zoveel mogelijk verschillen en overeenkomsten met de kinderen. Benadruk dat die huizen dus al heel oud zijn (al meer dan 400 jaar!)*.

*Achtergrondinformatie: Het pand was eeuwenlang de herberg "Sint-Joris" met een speciaal vertrek voor schout en schepenen van Zuid-Waddinxveen. In 1870 na samenvoeging van diverse gebieden tot een gemeente Waddinxveen verdwijnt de bestuursfunctie. Het is het oudste raadhuis van Waddinxveen. Eerste vermelding van het gebruik als "Regthuys" is van 1598. Er werd toen dus recht gesproken. Voor de gemeente een pand met zeer hoge cultuurhistorische waarden. De onderhoudstoestand is jammergenoeg matig tot slecht.

Dia: Wat is er gebeurd!!

- Zet de koffer zichtbaar neer. Gebruik in dit stukje tekst straatnamen uit de buurt van de kinderen, zodat het in hun omgeving is gebeurd.

Imani vertelt: Gisteren had ik net brieven bezorgd in de Ganzerik, Klaproos en Parklaan. Toen ik op de Zuidkade liep naar de Kerkweg-oost zag ik het gebeuren! Een busje van de post reed weg. Maar de chauffeur was vergeten de deur dicht te doen! En toen vielen er twee pakjes uit zijn auto. He-le-maal ka-pot!! De chauffeur merkte niets en reed door. Omdat de pakjes kapot waren heb ik het maar even in deze koffer gestopt.

Dia: Wat een rommeltje!

- Haal alles uit de koffer en bespreek de foto's en voorwerpen (de afbeeldingen zijn ter illustratie en hoeven straks niet in de doosjes).

Welke afbeeldingen horen bij elkaar? Wat zijn de overeenkomsten? En wat de verschillen?

Hoe kan je zien dat het van toen is?

Hoe kan je zien dat het van nu is?

Welk doosje is voor oma Tol en welke voor Lars? Het doosje met de oude strijkbout is van oma Tol en de nieuwe van Lars.

Toelichting bij de foto's:

Zwemkleding: nu hebben we fleurige, makkelijke zittende en sneldrogende badkleding. En als je nog niet zo goed kan zwemmen draag je zwembandjes. De oude afbeelding zijn houten 'badpakken'. Het was zwaar en stug natuurlijk, maar je bleef wel drijven!

Muziek luisteren: op de oude grammofoon draaide je zwarte (bakeliet) platen. Pas op: hij is breekbaar! Zo'n LP (=Langspeel Plaat) legde je op de grammofoon, zette een naald op de plaat en het geluid kwam uit de grote hoorn. Het klonk erg krakerig en ongeveer iedere 5 minuten moest je een nieuwe plaat erop leggen. Nu hebben we de telefoon met oortjes en kan je eindeloos lang muziek luisteren. Ook is het natuurlijk veel kleiner dan de grammofoon (de grammofoon past niet in je broekzak!) en hoor je geen gekraak meer (behalve als je oortjes kapot zijn). Let trouwens ook eens op de stoelen. Laat een klein stukje van het (oudbollige) liedje horen. Het is te vinden naast de afbeelding van de LP in de PPT.

Trouwfoto's: trouwen was toen een plechtige zaak. Er werden dan ook plechtige foto's gemaakt van de familie: met het bruidspaar voor en de familie erachter. Let op de trouwjurk van de bruid en het pak van de bruidegom! De jurk kon allerlei kleuren hebben. Nu hebben bruiden vaak een witte trouwjurk aan en maken ze grappiger foto's. Want je gaat toch niet in je witte jurk aan je auto werken!

Strijkbouten: als we nu strijken stoppen we de stekker in het stopcontact, krijgen we stroom en wordt de strijkbout heet. Vroeger hadden de mensen een kolenkachel en zetten ze de strijkbout op de hete kolen om hem heet te maken (vgl. hete kolen van een BBQ). De strijkbout is van ijzer en erg zwaar!

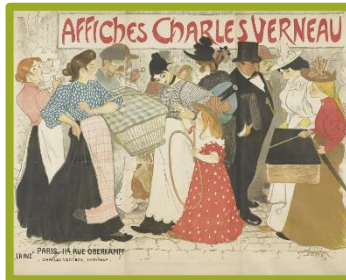
Brug over de Gouwe: vroeger was er een klapbrug over de Gouwe (deze klappt aan één kant omhoog), nu een hefbrug (het middelste deel gaat horizontaal omhoog). Vergelijk eventueel ook de beroepsvaart van toen en de pleziervaart van nu.

Dia: Doe het nu zelf

De kinderen maken tot slot het werkblad. Deze zit los in de koffer om te kopiëren. Ze zetten een lijn van links naar rechts naar dezelfde voorwerpen. In het hokje ernaast schrijven ze of het van toen of van nu is. Kinderen uit groep 3 voor wie het schrijven nog lastig is, kunnen natuurlijk alleen een T(oen) of N(u) schrijven.

Wie (her)kent de foto van de markt? Waar is die genomen? Dit is de Marktstraat met op de achtergrond Cultuurhuys de Kroon waar Stichting Vonk gevestigd is ;-)

Zet een lijn tussen gelijke plaatjes.
Is het van toen of nu?

Les 2: Hoe komt ons pakje in Gouda?

Vervoer vroeger en nu

Begin met de PowerPoint.

Dia: Oma Tol, de post en het pakketje

1

Op welke manier wordt het pakketje van oma Tol gestuurd? Bekijk de verschillende mogelijkheden en praat over wat een goede manier van vervoer is en wat er minder goed geschikt is. Al deze manieren zijn van deze tijd (nu).

2

En vroeger? Was er al een auto of fiets?
Hoe ga jij zonder auto ergens heen?
Wat doe jij als je geen fiets hebt?
Zou de trein al bedacht/uitgevonden zijn?
En een vliegtuig?

Conclusie: de motor was nog niet uitgevonden dus alles met een motor bestond nog niet. En hoe weet je of ergens een motor in zit? Een motor maakt (vaak) lawaai! (behalve natuurlijk elektrische auto's)

Dia: Vroeger

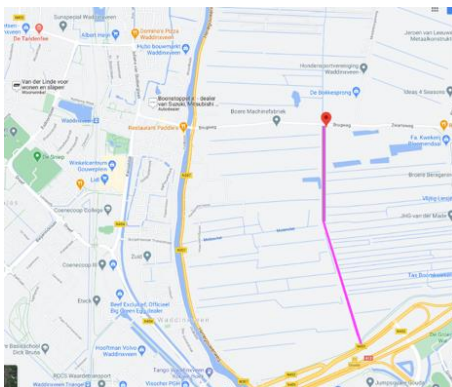
Hoe bracht je vroeger dan een pakje van Waddinxveen naar Gouda?
Welke opties kunnen de kinderen bedenken?

Bekijk de afbeeldingen:

De benenwagen:

Wat voor wagen is de benenwagen?

Dit is de Winterdijk. Als je lopend naar Gouda ging, liepen de mensen over deze dijk. Dan moest je wel een uur lopen (ter vergelijking: nu met de auto 10 minuten).

***Achtergrondinformatie:** De Winterdijk is een begrip in Waddinxveen. Hij loopt op dit kaartje (dikke roze lijn) van de Brugweg 135 richting (nu) snelweg. Als de mogelijkheid zich voordoet is het leuk om met de kinderen daar daadwerkelijk te kijken.

De diligence:

Een open of gesloten koets met 2 of 4 paarden ervoor. Welke gaat sneller? Op het dak van de gesloten koets kon je bagage (en de post!) meenemen. Het heet ook wel postkoets. Op deze afbeelding zie je ook iemand op een paard.

De trekschuit:

Je kon ook met de trekschuit. Van Waddinxveen tot Gouda duurde die reis een ½ uur. Het schip werd getrokken door een paard. Dat paard liep over het jaagpad. En als ze geen paard hadden, moesten de mensen zelf trekken. Ook de kinderen moesten gewoon helpen! Het trekken van een schip door een paard of mensen noemde men jagen.

Grappig weetje: als je vis verkocht op de markt, moest je extra betalen om met de trekschuit mee te mogen. Viswijven stonken teveel naar vis!

Dia: Onze Gouwe

- Wij hebben de rivier de Gouwe dus als je in de boot stapt, kan je zo naar Gouda varen (de stad Gouda is waarschijnlijk vernoemd naar de Gouwe). Zie je het jaagpad?
- Bekijk de twee foto's van Waddinxveen en de Gouwe. Welke is van toen? En welke van nu? Het ziet er heel anders uit.
- Wat is er veranderd? (grotere huizen, hefbrug, molens weg, bredere weg). Het jaagpad van toen is nu de Henegouwenweg naar de hefbrug. En let even op de spelling van Waddinxveen: die is ook veranderd!
- Wie ziet het oude zeilschip?

Ga verder met de PowerPoint.

Dia: Zoek de weg en puzzel met letters

Deel het werkblad les 2 uit. Deze zit apart in de koffer om te kopiëren.

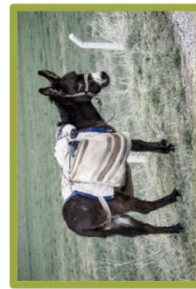
De kinderen zoeken de verschillende routes (zie dia) van sterretje naar sterretje. De wegen maken zij rood, de vaarwegen blauw. Misschien dat een enkeling de treinverbinding ontdekt (geblokte lijnen).

Praat over de verschillende aandachtspunten:

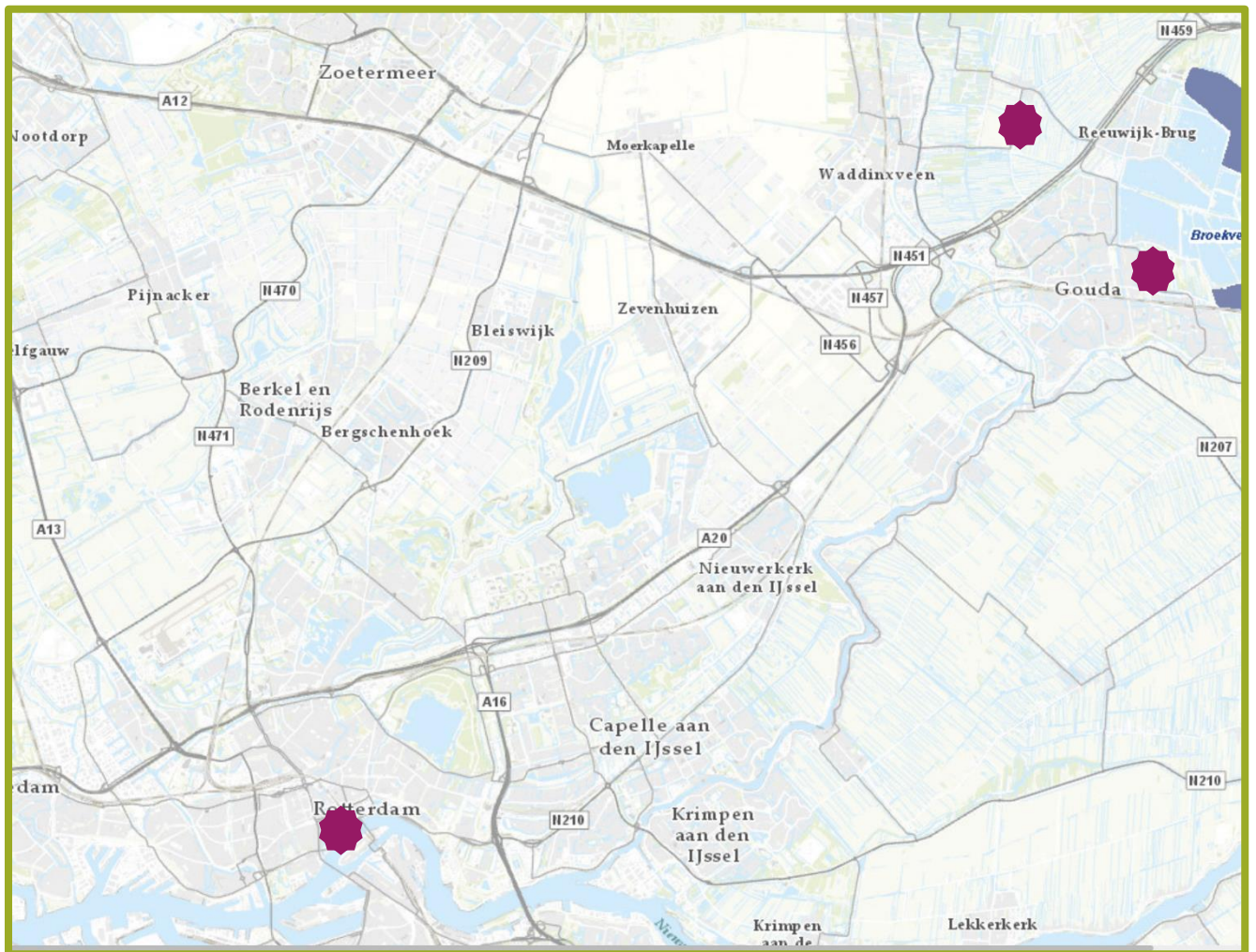
- Wegen zijn rechter dan vaarwegen (zijn natuurlijk gevormd t.o. wegen die door de mensen gemaakt zijn). Soms volgt een weg (op een dijk) een rivier en kronkelt dus mee met die rivier. En kanalen zijn gegraven dus ook vaak recht.
- Met de boot van Gouda naar Rotterdam moet je een langere route afleggen dus behalve dat varen langzamer gaat, heb je ook een langere weg te gaan.
- Op googlemaps (of Tomtom) zijn wegen ook rood en vaarwegen blauw.

Op de achterkant van het werkblad staat een woordpuzzel: de kinderen nemen van ieder plaatje de eerste letter en vullen die in het juiste hokje in. Oplossing: Postkoets, Auto, Kinderen, Jaagpad en Ezel (dus: pakje).

Waar was Imani toch zo druk mee?
Vul de eerste letter in:

Teken de weg in de kaart. Van ster naar ster.

Les 3: Speel mee met Imani

Muziekles

Dia: Wie kan het horen?

- Laat de kinderen het geluidsfragment horen, wie hoort wat het is?
- Bij de volgende klik wordt de bijbehorende afbeelding zichtbaar. Laat eventueel het geluid nogmaals horen.
- Klik dan de afbeelding weg en luister daarna het volgende geluidsfragment (dus met een leeg scherm).
- Begin met het geluidsfragment rechtsboven en werk naar beneden toe.

Dia: Klokken en bellen!

Imani vertelt: Ik vind het zo leuk om een gezellig muzikje te horen als ik de post rondbreng. Deze belletjes speelden een leuk liedje.

- Wie weet waar dit staat? (het carillon bij het winkelcentrum Gouweplein).
- Beschrijf wat je ziet: hoe wordt de muziek gemaakt? (ieder belletje heeft zijn eigen toonhoogte, door ze na elkaar te laten horen, klinkt er een liedje).
Luister naar het fragment tot de kinderen het herkennen (vader Jacob).

Imani: Op vakantie in Italië zag ik dit gebouw met een grote bel: wat denken jullie? Is dit van vroeger of nu? Vroeger hadden de mensen geen horloge en konden ze zo zien hoe laat het was. Ook hoorden ze de grote klokken die ieder uur sloegen: om 4 uur 4 keer en om 12 uur slaat hij wel 12 keer! Er is 1 grote bel. Kun je horen hoe laat het is? (5 uur)

Imani: Hier zie je ook een klokkentoren: wat is hier anders? (meerdere bellen en meerdere klokken, van alle kanten in de stad te zien). Je hoort verschillende tonen, omdat er meerdere bellen in zitten.

Welke bellen zijn van vroeger en welke van nu? (hoe meer bellen, hoe 'nieuwer')

Imani: Later kregen mensen een eigen horloge. Een horloge stopten ze in hun zak (zakhorloge). Hij zat aan een kettinkje om hem niet kwijt te raken.

Wat doe jij als je wil weten hoe laat het is? (volwassene vragen/klokkijken op mobiel, oven, televisie, horloge).

Dia: Bim Bam

Imani:

Tjonge, wat een zware bel. Hij is bijna niet te tillen. Deze bel is al heel oud, van vroeger en heeft al veel liedjes gespeeld.

Ik weet een oud liedje van vroeger wat over klokken gaat. Luister maar.

- Zing het lied voor en leer de kinderen het lied aan volgens het volgende schema.

Lied aanleren:

Leerkracht:	Kinderen:
• stelt luistervragen: ◦ Waar gaat het over? ◦ Hoeveel verschillende klokken hoor je? • zingt het lied	• luisteren • beantwoorden na afloop de vragen
• stelt luistervragen: ◦ Hoe klinkt de grote klok? ◦ En de kleine? ◦ En het zakhorloge? • zingt het lied	• luisteren • beantwoorden na afloop de vragen
• zingt het hele lied	• zingen alleen de klokgeluiden mee
• zingt het hele lied en klapt mee op de klokgeluiden	• klappen en zingen de klokgeluiden mee
• luistert, ondersteunt met gebaren	• zingen het hele lied

Dia: Stampen, klappen en trommelen

Zingen met bodysounds:

Zing het lied met bodysounds erbij. Steeds 1 stamp/klap/tik per lettergreep (net zoals het meeklappen bij de vorige dia).

Bouw het rustig op:

- zing eerst het lied met stampen (bij bim bam),
- daarna met stampen en klappen (bij bim bam en klappen bij tik-ke, tak-ke)
- tot slot stampen, klappen en vingertikken (zoals hierboven met vingertikken bij tikke-takke)

Leerkracht:	Kinderen:												
• geeft aan om tegelijk te beginnen • zingt mimend mee • doet mee met de bewegingen	• zingen met bodysounds <table><tr><th>tekst</th><th>bodysound</th><th></th></tr><tr><td>Bim bam, bim bam</td><td>4 x stampen</td><td></td></tr><tr><td>Tik-ke tak-ke, tik-ke tak-ke</td><td>8x klappen</td><td></td></tr><tr><td>Tikke takke tikke takke tikke takke tik</td><td>13 x vingertikken*</td><td></td></tr></table>	tekst	bodysound		Bim bam, bim bam	4 x stampen		Tik-ke tak-ke, tik-ke tak-ke	8x klappen		Tikke takke tikke takke tikke takke tik	13 x vingertikken*	
tekst	bodysound												
Bim bam, bim bam	4 x stampen												
Tik-ke tak-ke, tik-ke tak-ke	8x klappen												
Tikke takke tikke takke tikke takke tik	13 x vingertikken*												
• geeft aan om tegelijk te beginnen • wijst de betreffende afbeelding aan	• zingen met stampen, klappen en tikken												
• geeft aan om tegelijk te beginnen • wijst de betreffende afbeelding aan • TIP: om de geluiden goed tegelijk te houden, zingen de kinderen de tekst wel in hun hoofd mee.	• zingen het lied, maar zingen niet bij de bodysounds. Dan doen ze dus alleen de geluiden.												

*vingertikken: steek wijs- en middelvinger bij elkaar (zie afbeelding vingers in overzicht) doe dit met beide handen. 'Klap/tik' nu met de vingers van de ene hand tegen de vingers van de andere hand.

- Verdeel de klas in 2 groepen:
 groep 1: zingt bim-bam
 groep 2: zingt tik-ke tak-ke
 Groep 1 begint bim-bam te zingen en gaat steeds door. Groep 2 valt in met tik-ke tak-ke. Om het goed te horen is het belangrijk om de tekst steeds te herhalen (dus vaker dan in het liedje).

De groepen stoppen als de leerkracht dat aangeeft. Spreek hier een gebaar voor af (houdt bijv. de handen tegen elkaar houdt, stoppen de kinderen met zingen. Doe dit wel langzaam zodat de kinderen het zien aankomen).

Als het goed gaat, maak dan een 3^e groep voor tikke takke.

- Dezelfde oefening kan gedaan worden met alleen de geluiden:
groep 1 stamp bim-bam
groep 2 klapt tik-ke tak-ke
groep 3 tikt tikke takke tikke takke

groep 1	BIM				BAM					BIM					BAM				
groep 2	TIK-			KE		TAK-			KE		TIK-			KE		TAK-			KE
groep 3	tik-	ke	tak-	ke	tik-	ke	tak-	ke		tik-	ke	tak-	ke		tik!				

Tabel: wat recht onder elkaar staat, klinkt tegelijk.

Dia: Nu met instrumenten

- Laat de instrumenten horen en overleg met de kinderen welk instrument zij goed bij bimbam en de andere geluiden vinden passen.
- Haal 3 leerlingen voor de klas (1 voor bimbam, 1 voor tik-ke tak-ke en 1 voor tikketakke tikketakke)
- De klas zingt het gehele lied (incl. bimbam) en de instrumentalisten spelen mee.
- De klas zingt nogmaals het lied. Nu spelen de instrumenten solo bij bimbam (enz) en is de klas stil.
Tip: bij het meespelen helpt het als de leerlingen met de instrumenten de tekst (bimbam ed) in hun hoofd blijven meezingen.
- Herhaal dit een paar keer met steeds nieuwe kinderen als instrumentalisten.
- Aandachtspunten:
 - Klinkt het lied goed achter elkaar? Geen oponthoud tussen zingen en spelen? Loopt het dus goed achter elkaar door?
 - Wordt er goed tegelijk gezongen?
Wordt er goed tegelijk gespeeld?

Extra mogelijkheid: Het spel waarbij je twee ritmes tegelijk laat uitvoeren kan nu ook met de instrumenten. Verdeel de instrumenten met ongeveer hetzelfde geluid in 2 groepen. Groep 1 begint bim-bam te spelen, groep 2 valt later in met tik-ke tak-ke.

Groep 1				Groep 2			
							
							

Dia: Muziek tekenen. Wat zou dit betekenen?

Wijs de kinderen op de lange balken.

Noem ze: lang-lang en wijs daarbij de balken aan. Doe dit in hetzelfde tempo als bim-bam. Horen de kinderen de overeenkomst?

Bim-bam verschijnt onder de balken.

Tik-ke tak-ke notatie verschijnt. Wat zou dit kunnen uitbeelden?

tekst eronder

Laat de kinderen zien hoe de roze balken bij de lettergrepen en het tempo passen.

Klap deze ritmes: bij tik-ke tak-ke klap je sneller dan bij bim-bam.

8 roze balkjes: kunnen de kinderen dit ritme klappen en begrijpen dat het tikke takke tikke takke uit het liedje is? Kijk goed hoeveel er precies staan.

De muziek is nu opgeschreven. Zo kan je het altijd weer lezen als je het vergeten bent en iemand anders kan het ook klappen of spelen.

Dia: We gaan weer zingen!

Leerkracht:	Kinderen:
Wijst de bouwstenen mee	Zingen het lied
Wijst de bouwstenen mee	Zingen het lied met bodysounds erbij
- Wijs nu één bouwsteen/notatie aan. Kies een andere volgorde bijv: - Laat ook een kind een regel aanwijzen	- De kinderen klappen de bouwsteen - De klas voert uit. Gaat het mooi tegelijk?

Dia: Teken je eigen muziek

- *Als de concentratieboog van de kinderen minder wordt, kan je deze opdracht natuurlijk ook later doen. Herhaal dan wel eerst weer het liedje met de bodysounds en de notatie (dia 'we gaan weer zingen').*

Maak tweetallen. Geef ieder tweetal een liggend A4-tje.

De kinderen bedenken stapsgewijs in tweetallen een eigen stukje muziek m.b.v. de bouwstenen.

Iedere stap in het maken is een muisklik in de PPT. De voorbeelden van de notatie blijven in beeld als geheugensteuntje.

Aandachtspunten:

- gebruik de bouwstenen (ritmes). Als ondersteuning kan je de woorden blijven gebruiken (bim-bam, tik-ke tak-ke en tikke takke)
- gebruik ze zo vaak je wil
- je kan een bouwsteen ook een paar keer herhalen
- teken de bouwstenen achter elkaar
- maak goed verschil tussen de lange, kortere en hele kleine strepen

Opdracht:

Bedenk samen een eigen volgorde voor de bouwstenen.

Heeft iemand een goed idee? Iets ontdekt? Deel dit met de rest van de klas!

Klinken er ook dingen tegelijk? Schrijf dit er heel precies onder. Het moet wel passen (zie ook de notatie van de bouwstenen op dia 'we gaan weer zingen!')

Als deze opdracht nog te lastig is, kan je deze en de volgende stap overslaan.

Heeft iemand een goed idee? Deel dit met de rest van de klas!

Hoe gaat het ontwerp uitgevoerd worden? Met instrumenten of bodysounds? Kies één manier (dus bodysounds of 1 instrument) en schrijf/teken dit bij de compositie. Als er 2 ritmes tegelijk klinken (onder elkaar staan), kan je natuurlijk wel 2 verschillende instrumenten/bodysounds gebruiken.

De tweetallen oefenen hun stukje.
Welk tweetal wil zijn compositie aan de klas laten horen?
En als het heel goed gaat: welk tweetal wil de compositie van een ander tweetal uitvoeren? Kunnen zij het lezen?

Voorbeeld:

Regel 1 met bellen

Regel 2 met woodblock

Les 4: Ontwerp je eigen postzegel

Les beeldend

Dia: Een brief, een enveloppe en een

Imani vertelt: Wat heb je nodig als je een brief wil sturen? (Papier, enveloppe en een postzegel natuurlijk. *Aandachtspunt: Op brieven zit soms alleen een stempel. De les gaat over postzegels*)

Een postzegel moet op je brief of kaart plakken als je die verstuurt.

Wie weet wat dat is?

Waarom moet dat op het pakje?

Heb je er wel eens een gezien?

Ik ken de postzegels van nu, mijn vader had vroeger andere.

Dia: Hoe zagen postzegels er vroeger uit?

Bekijk de oude postzegels. Wat zien de kinderen?

Bekijk de nieuwe postzegels.

Wat zijn de verschillen?

Wat zijn de overeenkomsten?

Van wie zijn de portretten?

Wat zie je:

- belangrijke mensen (koning(in) Emma, Juliana, Beatrix en Willem Alexander)
- specifieke afbeelding zoals de molen
- op iedere postzegel zie je dat hij uit Nederland komt
- vroeger stond de exacte waarde erop, nu een getal (waardoor de waarde kan veranderen)
- versieringen (vroeger krullerig, nu strakkere lijnen en een kroon)
- alle postzegels hebben een gekartelde rand
- veel postzegels zijn maar één kleur

Dia: Bedenk je eigen postzegel

Wanneer we een postzegel voor Waddinxveen gaan bedenken kijken we eerst hoe een postzegel er uit ziet (zie vorige dia voor voorbeelden).

Let daarbij op de volgende punten:

1. Formaat (meet dit op)
2. Wat staat er op? Een getal of bedrag, soms een jaartal
3. Een afbeelding (gezicht, van wie? Een gebouw (kun je het herkennen?))
4. Een decoratie of versiering (herken je de vorm, kun je deze lijn tekenen?)

Wanneer we een postzegel voor Waddinxveen gaan ontwerpen, gaan we onderzoeken wat herkenbaar is voor Waddinxveen:

- belangrijke plaatsen of gebouwen in Waddinxveen
- personen die iets voor Waddinxveen betekenen
- sport en cultuur (denk aan het voetbalveld, een mooi beeld op een plek in Waddinxveen waar je vaak komt, een kerk, supermarkt, speeltuin)

bijv. de 'wokkels' (bij de rotonde aan de Dreef)

- zoek op internet geschikte afbeeldingen

Dia: Nu zelf aan de slag

- Maak een schets

Op een half A4 papier maken de kinderen een schets met potlood.

- Bespreek met elkaar wat je ziet

Wanneer de schets klaar is, leg deze dan in groepjes van 4 bij elkaar en bespreek met elkaar wat je ziet:

- * komen alle eerdergenoemde onderdelen aan bod?
- * is het onderwerp herkenbaar voor Waddinxveen?

- Uitwerken

Wanneer het onderwerp duidelijk is, werken de kinderen de tekening uit in kleur (dit kan dus ook in één kleur!)

Tip: fotografeer alle tekeningen en druk deze klein af. Deze postzegels kunnen gebruikt worden als sierzegels.

Of: ontwerp je eigen postzegel op https://shop.postnl.nl/webshop/post-en-pakketzegels/persoonlijke-postzegels/?trc=k-adw_f-p_p-gl_u-txt_s-pkt_t-pro_r-regulier_a-persoonlijkepostzegel_v-nonbrandpostzegelontwerpenexact&gclid=Cj0KCQjwreT8BRDTARIsAJLI0KIhlzR_ZKovxoGBgYzqXDHcKtclEUjOS7yloMaB_VLqPoQDQu7M8yEaAmgmEALw_wcB&gclsrc=aw.ds

en stuur hem op een leuke kaart naar je oma!